

Regner på kostnadene ved utenforskap

Kommunal Rapport 30.06.2020

Kan man regne ut hva det koster samfunnet at noen faller varig utenfor? Utenfor-regnskapet prøver det – og setter tall på hvor mye det lønner seg å investere i forebygging.

Utenfor-regnskapet er en modell utviklet av KS, kommuner, fylkeskommuner og konsultentselskapet Rambøll. Det er brukt to år på å utvikle metoden, og den ble lansert i fjor. Den viser koblinger og beregninger som ikke har vært gjort før, men som har vært etterspurt og gir tall på det som «alle» vet; at forebygging lønner seg.

Modellen er ikke et regnskap for å finne ut hvor mye utsatte grupper koster samfunnet, men et verktøy for å finne ut hvor man skal investere ekstra for å få barn og unge ut i skole og arbeid.

Bakgrunnen er dystre tall og fakta. Stadig flere havner i utenforskap. Nesten 20 prosent av befolkningen mellom 18 og 59 år er utenfor arbeid, og de går heller ikke på skole.

Tenkningen rundt regnskapet kommer fra forsikringsbransjen, og ideen er at det skal investeres før skade skjer. I Sverige og særlig i Danmark er slike modeller mye brukt. Det finnes flere varianter.

Stor interesse

Verktøyet er gratis og kan brukes av hvem som helst. Derfor er det også vanskelig å telle hvor mange som bruker det, men det er i hvert fall 20 kommuner som er i gang. I tillegg brukes modellen av organisasjoner som Røde Kors eller Redd Barna som faktagrunnlag til søknader.

Interessen fra kommunene er stor. I koronatiden har det vært fulle oppstartswebinarer, og flere går av stabelen til høsten.

– Jeg tror aldri jeg har holdt så mange foredrag om noe som dette, sier Une Tangen i KS' avdeling for forskning, innovasjon og digitalisering.

Utsatte barn og unge

Dataene som brukes i regnskapet, kommer fra SSB, Norsk pasientregister og andre offentlige kilder. Målgruppene kommunene har utpekt er utsatte barn og unge, og disse er prioritert:

- Barn i lavinntektsfamilier hvor barnet er norskfødt med innvanderforeldre.
- Barn i lavinntektsfamilier hvor en eller begge foreldre mottar uføretrygd eller økonomisk sosialhjelp.
- Unge som står i fare for ikke å fullføre videregående skole på normert tid.
- Barn med hjelpetiltak i barnevernet.
- Barn som har foreldre med diagnose innen rus eller psykiatri.
- Barn diagnostisert med depresjon eller angst.
- Barn diagnostisert med atferdsvansker.

Utgangspunkt for dialog

I Utenfor-regnskapet kobles forbruk av offentlige velferdstjenester med offentlige kostnader og inntekter. Kostnader, inntekter og forbruk ses i et livsløp. Modellen beregner hvordan kostnadene og inntektene fordeler seg på ulike offentlige budsjetter, på tvers av sektorer og forvaltningsnivåer.

– Denne modellen kan gjøre det enklere for kommunesektoren å investere ekstra i utsatte barn og unge. Hvis vi lykkes med tiltakene, er det bra for menneskene det gjelder og for samfunnet, sier Tangen.

Nå investerer allerede kommunene mye i forebygging, men hver sektor har sine tiltak, og koordinering er ofte et problem. Utenfor-regnskapet kan også brukes som en motivasjon til å samle ressursene mot de individene som trenger det.

– Det er ikke et verktøy som gir en fasit, men det kan være utgangspunkt for dialog og politikkkutforming, sier Tangen.

Arbeid med forebygging er langsiktig arbeid. Investeringer gjort i barnehagen høstes kanskje flere tiår senere.

– Det er ett av problemene med forebygging, at gevinstene tas ikke ut der de investeres. Og stort sett er det kommunene som investerer, og staten som tar gevinsten, påpeker Tangen.

Nyttig verktøy i Søndre Land

Rådmann Arne Skogsbakken i Søndre Land har vært med å utvikle verktøyet, og er nå med i et nettverk. Han tenker at han etterhvert skal bruke det i budsjettprosessen.

– Det er et nyttig verktøy fordi det legitimerer de investeringene vi gjør som ikke gir avkastning på kort sikt, sier Skogsbakken.

Han mener regnskapet synliggjør det paradokset at kommunene bruker mye penger på forebygging, mens staten stikker av med gevinsten. God forbygging kan hindre alt fra uføretrygd til kriminalitet.

– *Hvorfor er det så viktig å synliggjøre det?*

– Det handler jo om ressursfordeling i offentlig sektor. Og så bør jo Nav være interessert i å bidra med forebygging i kommunesektoren, når de ser at de tjener på det, mener Skogsbakken.